

A DUNÁNTÚL VÉDETT VADVIRÁGAI

Írta és fényképezte: dr. Németh Ferenc
dr. Seregélyes Tibor

Lektorálta: Vízy Istvánné dr.

Szerkesztette: B. Zsédényi Judit

A magyar flóra hozzávetőleg 2250 virágos növényből, fenyőféléből és harasztfajból áll. Közülük csak a komolyan veszélyeztetett fajokat védjük, így is 340 a védett növények száma, ebből 30 a fokozottan védett. A védett virágok eszmei értéke jelenleg szálanként 1000—3000,— Ft, a fokozottan védett kategóriába tartozóké 5000,— Ft. Miért volt szükség a védettség kimondására?

Az elmúlt száz év alatt sok értékes növényünk pusztult ki. Vadvirágainkat ma is több ártó tényező tizedeli. Ezek közé tartoznak: a tarvágásos erdőművelés, a terjeszkedő mezőgazdaság, a külszíni bányafejtés stb. A virágszedő turisták is komoly kárt okoznak a még viszonylag gyakori növények esetében is.

Növényritkaságaink között kitüntetett helyen vannak a régi korok hírmondói. Ezek valaha nagy egyedszámmal éltek hazánk területén, de a klíma megváltozásával csak különleges élőhelyeken maradt fenn néhány példány belőlük. Ezek maradvány-, vagy latin szóval reliktum növények. Vannak jégkor utáni, a melegebb klíma időszakából maradvány növényeink, de található még jégkorszaki reliktum fajok, sőt a jégkorszakot megelőző szubtrópusi időszak hírmondói is, nagyon ritkán. Egy másik érdekes csoporthoz tartoznak a pannóniai bennszülött (endemikus) növények. Jelentős részük csak Magyarország területén él és igen ritka. Csaknem 50 endemikus fajunk illetve alfajunk van.

Nagyon kevés hazánkban az ún. reliktumendemizmusok; szép magyar szóval ereklye növények száma. Ezek egyszerre bennszülött-, és maradványfajok — mindegyikük végveszélyben van. Ilyen pl. az erdélyi hérics v. pilisi len. Természetes, hogy mindegyikük a fokozottan védett virágok közé tartozik. Aktív mentésükkel a természetvédelem szakképzett emberei foglalkoznak.

VÉDELMIK MINDANNYIUNK KÖZÖS ÜGYE!

Hazánk tájai közül a Dunántúl különösen gazdag ritka, védett virágokban. Sok délszaki növény a Mecsekig, vagy a Dunántúli-középhegységig hatol észak felé, mások az Alpokból terjednek át a Dunántúl nyugati peremére. Belsőszülött pannóniai virágok is bőven találhatóak e tájon, főleg a dolomithegyek napsütötte sziklagyepjeiben, míg a mély dolomitzurdokok hideg északi oldalain jégkorszaki maradványnövények rejlenek. Hidegkori maradványfajokat (reliktumokat) a Dunántúl lágjai is szép számmal megőriztek.

1. *Kakasmandikó* (*Erythronium dens-canis*)

Megejtően szép, kis termetű virág. Kora tavasszal, a hóvirággal együtt nyílik, úde erdők, főleg gyertyános-tölgyesek lakója. Levele nagyon változatos mintázatú. Néhány állománya az Északi-középhegységben is él, de legszebb állományait Somogyban és Zalában találjuk.

2. *Erdei ciklámen* (*Cyclamen purpurascens*)

Az Alpokból terjedt át Sopron—Kőszeg környékére, de még Zalában sem nagyon ritka. Vannak elszórt, kicsi állományai az ország belsejében is, ezek régi, máig fennmaradt telepítések. Gumóját eladásra gyűjtötték, ez sok helyen megrikította az állományokat.

3. *Illir, v. Csapody sáfrány* (*Crocus tommasinianus*)

Eredeti hazája a nyugat-balkáni hegyekben van ennek a kora tavaszi növénykének, hazánkban egyedül a gyulai vadrezervátum erdejében él. Nagyon régi mesterséges telepítés lehet. Jávorka Sándor, a világhírű növényrajzoló művésztől, Csapody Veráról nevezte el fölfedezésekor e virágot, de később kiderült a balkáni fajjal való azonossága.

4. *Sárgaliliom* (*Hemerocallis lilo-asphodelus*)

A Nyugat-Dunántúl ritka ékessége ez a feltűnő, nagyon dekoratív virág. Kertekben is láthatjuk, már századokkal ezelőtt kultúrába vették, épp hazánk egyedeiből. Lápréteken él, a vízrendezések, a mezőgazdaság kemizálása veszélyeztetik.

5. Havasi hízóka (*Pinguicula alina*)

Sajnos, ma már kipusztultnak vehetjük ezt az érdekes rovarfogó növénykét a hazai flórából. Magashegyi forráslápok ritkasága, a Tapolcai-medence lágjain maradt fönn állománya a jégkor óta, de a termőhely tönkrement. A Nyugat-Dunántúlon él még viszont a hasonló, de kék virágú mocsári hízóka.

6. Pikkelypáfrány (*Ceterach officinarum*)

Napsütötte sziklarepedések lakója ez az elegáns, kis termetű, áttelelő levelű páfrányka. Az időszakos szárazsághoz jól alkalmazkodott, ilyenkor szőrös fonákú levelei összepöndörödnek, kiszáradnak, de eső után életre kelnek megint.

7. Kövér daravirág (*Draba lasiocarpa*)

Kora tavasszal dolomitsziklagyepekben virít ez a kövirózsához hasonló, apró termetű virág. Kövirózsákkal együtt is terem, de nincs rokonságban velük, a keresztvirágúakhoz tartozik. A Kárpátoknak és Pannóniának közös bennszülött faja.

8. Magyar gurgolya (*Seseli leucospermum*)

A Kárpát-medence bennszülötte ez a nem túl feltűnő ernyős virág. Kizárólag dolomitsziklagyepekben él. Levelei vékony sallangosak, virágzata ősszel jelenik meg. Főképp a dolomitkopárok befenyvesítése veszélyezteti.

9. Hangyabogáncs (*Jurinea mollis*)

Leggyakrabban árvalányhajás dolomitlejtőkön láthatjuk ezt a magas, sudár termetű fészkes virágot, de szórványosan előfordul az Alföld homokján is. Levelei a fonákjukon hófehéren molyhosak. Dekoratív, így főleg a „virágkedvelő” turistáktól kell védeni

10. Szúrós csodabogyó (*Ruscus aculeatus*)

A Földközi-tenger partvidékéről hatol fel a Dél-Dunántúl erdeibe ez a kemény levelű, örökzöld növény.

„Levelei” valójában ellaposodott szárrészek, ezek viselik az apró, zöldecs virágokat ill. a piros bogyót, innen a növény neve. Pécs környékén piacra, eladásra gyűjtötték, így megritkult.

11. Babér boroszlán (*Daphne laureola*)

Szintén a déli tájak küldötte a hazai flórában ez a méteresre is megnövő, fásodó szárú örökzöld növény. A Vértes és a Bakony üde erdeiben él elsősorban. Zöld virágai, feketedő bogyói nem feltűnőek, levelei viszont, különösen hóban nagyon mutatósak.

12. Csillag őszirózsa (*Aster amellus*)

Alacsonyabb hegyeink száraz meleg lejtőin láthatjuk szeptemberben ezt a nagyon szemrevaló, magas, nagyfészű virágot. A kirándulók is rendszeresen csokorba szedték, termőhelyeit sajnos sokfelé fölparcellázták.

© Kiadja a Magyar Dialektológiai Vállalat
Budapest, 1984